

Síndrome de Noè

Noè va salvar del diluvi animals de totes les espècies. Els que pateixen la síndrome de Noè, i també els acumulen a casa, no els salven, els condemnen

Casos conflictius

Eva Fornieles i Alba Jornet pertanyen a Faada, Fundació per a l'Adopció, Apadrinament i Defensa dels Animals (faada.org), i saben prou bé, malauradament, què és la síndrome de Noè. Ara, per exemple, tenen un cas entre mans a Barcelona que es remunta a l'any 2006. I no s'ha pogut resoldre. «Sents una gran impotència.» La resolució, un cop ja hi ha hagut la denúncia, depèn d'estaments municipals i judicials. I n'hi ha uns més receptius que d'altres. Insisteixen: «La responsabilitat és dels ajuntaments.» Expliquen un cas ben resolt, a Castelldefels. A la persona se li van comissar els animals i se la va inhabilitar per a la tinença uns anys. Si reincideix, es pot tornar a comissar immediatament.

nal no és pas tan feliç. El quadre que presenten els afectats és de persones que acumulen animals –que no tenen ateses les necessitats bàsiques– i que són incapaces de reconèixer les conseqüències que pot tenir això per a la salut i el benestar. I quan parlem

d'animals, tant poden ser gossos com gats, burros, ovelles, coloms... Hi ha de tot. Mal alimentats, vivint a sobre dels seus propis excrements, sense atenció veterinària... Als EUA és on disposen de més dades epidemiològiques: cada any es comuniquen a les autoritats 2.000 casos nous d'acaparadors d'animals. Els especialistes consideren, però, que el nombre de persones afectades podria ser molt més elevat (s'extreu això, per exemple, de la publicació de 2009 *Inside Animal Hoarding: the case of Barbara Erickson and her 552 dogs*). A l'Estat espanyol es calcula que en un de cada 1.500 ingressos hospitalaris de persones més grans de 65 anys hi ha present una síndrome d'acaparament patològic d'animals.

Greus conseqüències

«Però–deuen pensar–això és tan important?» Aquest acaparament té conseqüències en salut mental, en salut pública i també en benestar animal. Els pacients afectats viuen una situació de risc d'exclusió social. I això és així tant pels comportaments que

van associats al problema com per les repercussions de tipus econòmic i social quan la problemàtica es manifesta. En l'entorn públic es produeix una situació de falta d'higiene, contaminació acústica, destrucció de la propietat... Per no parlar dels animals, que solen presentar una condició física molt deteriorada. Alguns autors estimen que la problemàtica dels acapara-

Un sistema per tenir controlats tres gossets: un carro de supermercat cap per avall. / FAADA

dors patològics podria afectar el benestar de centenars de milers de persones i animals.

L'Àrea de Salut Pública i Consum de la Diputació de Barcelona, juntament amb investigadors de la Universitat Autònoma de Barcelona adscrits a l'Institut de Neuropsiquiatria i Addiccions (Parc Salut Mar), va muntar recentment un seminari dedicat a aquesta síndrome. Al cap-

davant, Jaume Fatjó, doctor en veterinària, i Paula Calvo, llicenciada en bioquímica i màster en etologia clínica veterinària. El seminari va ser ocasió per presentar l'estudi que els investigadors de la UAB volen dur a terme a la província de Barcelona, per valorar el grau de prevalença i incidència d'aquest trastorn. Al seminari van assistir nombrosos tècnics municipals especialit-

Preocupa l'estat dels animals i preocupa l'estat de l'ésser humà que hi ha al darrere. / FAADA

Una fura en males condicions. Un cas ben a prop. És a Castelldefels. / FAADA

No cal haver estudiat veterinària per adonar-se del tracte negligent que rep un animal. / FAADA

A Sant Andreu (Barcelona). Veiem els signes de deixadesa (les ungles, per exemple). / FAADA

zats en salut pública, i també membres d'entitats dedicades a la cura d'animals.

Un primer escull en el camí: si la patologia no està inclosa en els manuals es fa menys recerca, i si es fa menys recerca, menys possibilitats hi ha d'entrar en els manuals. Independentment de la categorització, és palès que els casos existeixen. I que –i això és molt important– hi ha un alt índex de reincidència, entre el 50% i el 60%, segons les dades dels països que disposen de protocols d'actuació. «Són casos molt difícils –explica Jaume Fatjó–, ja que les persones rebutgen l'ajuda. Sovint el que es fa és treure els animals, però la persona, en un període més o menys curt, torna a acumular animals.»

Les comunitats i els ens de salut pública, locals en primer terme, no poden tancar els ulls. «Si aquí [l'Estat] tinguéssim un protocol, n'haurien d'estar al cas tant el sistema de salut com els centres d'acollida d'animals.»

Què hi pot haver al darrere? Un factor important és la demència i la situació d'aïllament de qui ho pateix. I com es detecta? Poden ser els serveis d'atenció domiciliària, poden ser les pròpies famílies quan sol·liciten una incapacitació, poden ser els veïns, poden ser els centres d'acollida d'animals... Hi ha casos, però, que se'ls pot veure fins i tot com persones molt entregades. Fins i tot hi ha qui, amb bona fe, els lliura animals, pensant que el malalt desenvolupa una activitat proteccionista. «Als EUA –segueix Fatjó–, ho tipificarien com un acte delictiu, com ho és donar droga a un dependent.»

I quin és el perfil? Encara es disposa de poca informació, però sí que es pot dir que en el 76% dels casos que es coneixen es tracta de dones. De menys de 40 anys a penes són un 11%. La concentració es dona entre els 40 i 60 anys, un 37%, i a partir dels 60, un 46%. En un 70% dels casos aquestes persones viuen soles. Hi ha una certa connexió

amb la síndrome de Diògenes i una variant del TOC, el trastorn obsessiu compulsiu. D'on ve, tot plegat? En la persona, diu Fatjó, «hi ha una necessitat que no es pot satisfer naturalment: la necessitat d'afiliació, de tenir relacions socials, en menor o major mesura». La xarxa social disponible és un indicador de salut mental en una persona. «Pot passar que la xarxa falli, que no estigui disponible. Et pots quedar sol. En algun cas serà per motius endògens, en altres dependrà de l'entorn: hi ha gent gran que sí que vol tenir una xarxa social, però no hi és. Els animals de companyia són molt útils, especialment el gos. Poden ser un substitut o complement de la xarxa social. Reuneixen uns

On és la mare dels ous?

Si no hi hagués animals abandonats, no estarien a l'abast de ningú. Si es fos prou responsable quan s'adquireixen, no s'arribarien a abandonar. I si tots tinguessin el xip identificador, com marca la llei –a més a més d'estar esterilitzats–, els amos s'ho pensarien dues vegades. Es posen multes. S'ha de fer pedagogia, diuen a Faada. «A Catalunya s'abandonen cada any 30.000 animals, més de 150.000 a tot l'Estat.» «Cal fer pedagogia de la tinença responsable d'animals. Molts els abandonen quan hi ha problemes de comportament, però és que hi ha problemes quan la persona no sap com ha de tractar-los.»

trets importants: disponibilitat, permanència... L'animal sempre hi és.»

En la població general, les estadístiques són molt reveladores, segons ens aporten els investigadors. Un 77% de la població considera l'animal de companyia com un membre de la família, tot i que, per sort, el 90% d'aquests tenen prou clar que l'animal no és una persona. Tot i que hi ha casos de dependència emocional, i que hi ha qui escolliria abans el seu gos que un ésser humà per emportar-se a una illa deserta, s'han de tenir en compte diversos factors. Cal veure si l'animal forma part d'una xarxa més àmplia de relacions, i si la relació és un mecanisme d'adaptació entre altres.

L'animal, lligat i envoltat dels seus propis excrements, embolcalls de tota mena. Misèria pura. Un cas a Castelldefels. / FAADA

Cal veure, en definitiva, que no és patològic.

Segons investigacions recents, en gairebé tots els casos de l'anomenada síndrome de Noè hi ha un trastorn del desenvolupament. És a dir, hi ha un trastorn dels afectes en la infantesa, derivat de l'abandonament o del maltractament. Quins trets caracteritzen una persona amb la síndrome? Percepció distorsionada de la realitat, impulsivitat, tenir l'animal de companyia com a substitut.

Sovint, els casos no es detecten fins que es fan insostenibles. Per què? Hi ha una certa permissivitat, no s'és conscient de la gravetat, i també pot ser que l'afectat tingui prou capacitat econòmica perquè no surti el riu

de mare. Què cal fer? Diu Fatjó: «Primer, canviar la percepció, i cal que es faci un registre amb dades epidemiològiques.»

Per això, els que es troben els casos, tant si són tècnics municipals com membres de protectores, o dels diferents cossos que han de fer les intervencions, tots, volen tenir uns protocols d'actuació, uns criteris estàndard per poder actuar correctament. Establir mecanismes per atendre les persones, i els animals. I evitar la reincidència. És a dir que, un cop comissats els animals, l'afectat no en torni a acumular. A l'Estat espanyol, continuen dient, «hi ha poca percepció de la malaltia»: «De fet, sovint, els mitjans de comunicació en fan un divertiment.»

Un altre cas ben a prop: a Horta, a Barcelona. Els animals es multipliquen sense control criant entre ells. / FAADA

Aquesta i les dues imatges de sota corresponen a casos que s'han donat als EUA recentment. Aquest és a Ohio.

Rehabilitar físicament i emocionalment un gos que ha passat per això pot costar uns quants centenars d'euros.

Una intervenció, en aquest cas a Missouri. Havien acumulat 315 animals, en un estat deplorable. / AP